TSUE

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, I-QISM

ISSN: 2992-8982
https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Koʻnak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin oʻgʻli, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshligʻi
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining oʻrinbosari
Ochilov Farkhod, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshligʻi
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon oʻgʻli, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor oʻgʻli, TDIU katta oʻqituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera’s Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O‘ZBEKISTON MOLIYA TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI VA UNING BARQARORLIK KO‘RSATKICHLARI 18
Nazarov G‘ayrat Xayrullayevich
YUKLARNI TASHISHDA ZARURIY TRANSPORT XUJJATLARI 22
Ne’matov Husniddin Alijon o‘g‘li
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY IMTIYOZ VA PREFERENSIYALARNI SAMARALI QO‘LLASH YO‘NALISHLARI 27
Otamurodova Dildora Abdukrimovna
GLOBAL BEQARORLIK SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOTNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MODELLARI 32
Saidnazarova Odinabonu Saidolim qizi
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОБЛАСТИ УЧЕТА И АУДИТА ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ 37
Пулатова Мадина Бейсеновна
Табаев Азамат Зарипбаевич
MAJBURIYATMI YOKI MAJBURIY RISK? MOLIYAVIY MAJBURIYATLAR KONSEPTUAL ASOSLARINING IQTISODIY TABIATI VA ZAMONAVIY TALQINLARI 42
Palvanov Xusniddin Bekimmatovich
ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ 47
Пу Кебин
TRANSPORT XIZMATLARI SIFATINI BARQARORLIK NUQTAYI NAZARIDAN O‘RGANISH METODOLOGIYASI 51
Xodjaniyazov Elbek Sardorovich
VILOYAT SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI KO‘P OMILLI EMPIRIK MODELLAR ASOSIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH (Qashqadaryo viloyati misolida) 57
Avazova Nafisa Namazovna
SANOAT KORXONALARI SHOVQINI VA ATMOSFERA CHIQINDILARINING TURAR-JOY HUDUDLARI EKOLOGIYASIGA TA’SIRINI KAMAYTIRISH CHORALARI 61
Saparova Shohida Abduvaliyevna
SANOAT SHOVQINI VA ATMOSFERA IFLOSLANISHINING SHAHAR TURAR JOY HUDUDLARI VA EKOLOGIYASIGA TASIRINI O‘RGANISH 65
Shaxyusupova Nilufar Erkin qizi
BARQAROR SHAHAR RIVOJLANISHIDA SANOAT OQOVA SUVLARINI BIOLOGIK TOZALASH TEXNOLOGIYALARINING ROLI 69
Tursunova Aziza Asrorovna
SHAHAR EKOLOGIK MUHITIGA SANOAT KORXONALARINING TA’SIRINI BAHOLASH 75
Imomnazarov Farrux Saibjabbor o‘g‘li
O‘ZBEKISTONDA AYOLLAR TADBIRKORLIGI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA IQTISODIY KO‘RSATKICHLAR TAHLILI 78
Xusanova Zulfiya Raxmatullayevna
KORXONALARDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 87
No‘monjonova Muazzam Mahbubjon qizi
SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 93
Nasimov Ravshanjon Azimovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KICHIK VA O‘RTA BIZNES SUBYEKTLARINI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 100
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna
THE IMPACT OF DIGITAL LITERACY ON LABOR PRODUCTIVITY IN UZBEKISTAN’S SERVICE SECTOR: A REGRESSION ANALYSIS........ 106
Ismoilov Elyorjon Makhamadali Ugli
Urinov Bobur Nasilloyevich
EKOLOGIK NIZOLARNI HAL ETISHDA SUD AMALIYOTINING O‘RNI VA AHAMIYATI........ 112
Gapparov Sarvar Xolmurodovich
ASOSIY FAOLIYAT XARAJATLARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI 116
Djumayeva Guzal Axtamovna
Yadgarova Madina Xasan qizi
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONIDA BANK SOHASIDAGI KIBERJINOYATLAR: TAHLIL, TAHDID VA MUHOFAZA MEXANIZMLARI 120
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna
ПРОБЕЛЫ В МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОМ РЕГУЛИРОВАНИИ СОВМЕСТНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ ТРАНСГРАНИЧНЫХ РЕК ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ (НА ПРИМЕРЕ БАССЕЙНА АРАЛЬСКОГО МОРЯ)........ 126
Тиллахуджаев Аббосхон
Дилфуза Шакирова
Мухамедалиева Сайёра
Ойбек Камилов
ALOQA XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING O‘RNI VA BAHOLASH USULLARI 139
Xazratov Abror Panjiyevich
STRATEGIC HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES........ 146
Sultonboyeva Munira Bahodirovna
Sultanova Kamila Muktorali Kizi
TIJORAT BANKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI........ 154
Toshimov Azizbek Hakimovich
Nomozov G‘ofur Abdusalomovich
DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING ASOSIY YO‘NALISHLARI: STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYA VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH 158
Izbosarov Bobur Baxriddinovich
Umirov Sherzod Baxriddinovich
INTEGRATION OF TRADE MARKETING AND E-COMMERCE: COMBINING ONLINE AND OFFLINE SALES CHANNELS 162
Mamatkulova Shoira Jalolovna
AHOLIGA SAVDO XIZMATLARI KO‘RSATISH SOHASINI RAQAMLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH........ 168
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li
Jurayev Suxrobjon Saloxiddin o‘g‘li
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В МАРКЕТИНГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ........ 177
Маматкулова Шоира Джалоловна
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЛОГИСТИКИ В РАЗВИТИИ КОММЕРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТОРГОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ........ 184
Маматкулова Шоира Джалоловна

SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING BANK SOHASIDA INTEGRATSIYASI XUSUSIYATLARI VA TAHLILI 191
Jurayeva Sevara Zakirovna
INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRLARINI BAHOLASH MASALALARI 197
Tursunboyev Umarbek
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ ПРИ ОЦЕНКЕ НЕДВИЖИМОГО ИМУЩЕСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА 202
Мирджалилова Дилдора Шухратовна
Мансурова Сайёра Бахтиёровна
БАНК ТИЗИМИ БАРҚАРОРГИНИ ТАЪМИНЛАШ ВОСИТАЛАРИ ВА УСУЛЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 213
Ж.О.Баходиров
O'ZBEKISTON AGRAR SUG'URTA BOZORIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING XAVFLARNI BOSHQARISH VA BARQARORLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI 219
Kodirova Samira Kamol qizi
PERSONALISED OFFERS IN DIRECT MARKETING: IMPACT ON SALES AND CUSTOMER LOYALTY 225
Mamatkulova Shoira Djalolovna
TURIZM INFRASTRUKTURASINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI VA AQLLI TURIZM KONSEPSIYASI 231
Musirmanov Shohboz Usmon o'g'li
HUDUDLARDA MADANIY TURIZM XIZMATLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USLUBIY ASOSLARI 237
Shohruzbek Ruziyev
MARKETING MIX FOR SERVICE COMPANIES: ADAPTATION OF CLASSIC MODELS TO SERVICE MARKETING 244
Mamatkulova Shoira Djalolovna
15-16 YOSHLI TAEKVONDOCHILARNING KOMPLEKS TAYYORGARLIGI DINAMIKASI 250
Tashmatov Sherzod Rixsibayevich
TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD VA XARAJATLAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 256
Toshimov Azizbek Hakimovich
Mamanov Isroil Islom o'g'li
TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD VA XARAJATLARNING IQTISODIY MOHIYATI 260
Toshimov Azizbek Hakimovich
Ergashev Ilyos To'raqul o'g'li
DELAYING MOTHERHOOD: BEHAVIORAL AND SOCIO-DEMOGRAPHIC DETERMINANTS OF EARLY CHILDBEARING IN TAJIKISTAN 264
Dr Muhammad Bilal
Gulyorabonu Usmonova
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI 275
Xasanova Xamida Xaydaraliyevna
ELEKTRON TIJORATNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH 281
Nazarova Shahodat Ravshan qizi
THE ROLE OF DIGITAL MARKETING IN INDUSTRIAL COMPANIES 286
Musoyeva Rukhshona Javlon qizi
APPLICATION OF EXTREME MODELS IN ASSESSING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE 291
Musayeva Shoira Azimovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SOLIQ VA BUXGALTERIYA ISLOHOTLARINING KORXONALAR FAOLIYATIGA TA’SIRI 298
Isayev Jahongir Muzaffarovich
Jumaboyeva Zuhra Umidbek qizi

YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLAR TOMONIDAN XODIMLAR DAROMADIDAN SOLIQNI TO‘LOV MANBAIDA USHLAB QOLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH 302
Sabirov Mirza Qilichbayevich

AGRAR MAHSULOTLARNI QAYTA ISHLASH SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI 309
Sheraliyev Axror Sodiqovich
Ne’matov Javohir Zoxidjon o‘g‘li

BIZNES INKUBATORLARNING TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI 314
Narzullayev Shodiyor Eshpulatovich

GANDBOL BILAN SHUG‘ULLANUVCHI CHIZIQ O‘YINCHISINI O‘YIN JARAYONIDAGI TEXNIK-TAKTIK TAYYORGARLIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH SAMARADORLIGI 323
R.O. Obloberdiyeva

AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TO‘LOV QOBILIYATI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINING IQTISODIY MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI 329
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich
Ishbekova Lobar Yunusxonovna

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING TO‘LOV QOBILIYATLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI VA UNING NAZARIY JIHATLARI 335
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich
Ishbekova Lobar Yunusxonovna

MUSOBAQA DAVRIDA MALAKALI MARKAZ O‘YINCHILARINING HUJUM TEXNIKASINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI 340
R.O. Obloberdiyeva

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SOLIQ NIZOLARINI SUDGACHA TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH 348
Solihova Xumora Xasan qizi

IQTISODIYOTDA “DATA SCIENCE”NING O‘RNI VA AHAMIYATI 354
Inatullayeva Intizor Jamshid qizi

IQTISODIYOTDA “DATA SCIENCE”NING O‘RNI VA AHAMIYATI

Inatullayeva Intizor Jamshid qizi
Moliya fakulteti, MMT-51/24 guruh talabasi
Email: inatullayevaintizor@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Data Science sohasining iqtisodiyotdagi o‘rni, uning zamonaviy iqtisodiy jarayonlarni boshqarishdagi ahamiyati hamda O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, ma’lumotlar tahlili va sun’iy intellektning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi roli yoritilgan. Data Science texnologiyalaridan bank-moliya, soliq, investitsiya va biznes boshqaruvi sohalarida foydalanishning afzalliklari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Data Science, ma’lumotlar tahlili, iqtisodiyot, raqamli iqtisodiyot, sun’iy intellekt, bank sektori, raqamli transformatsiya.

Abstract: This article analyzes the role of Data Science in the economy, its importance in managing modern economic processes, and its potential for contributing to the development of Uzbekistan’s economy. It also highlights the role of data analytics and artificial intelligence in improving economic efficiency. Furthermore, the advantages of applying Data Science technologies in banking and finance, taxation, investment, and business management are examined.

Keywords: Data Science, data analytics, economy, digital economy, artificial intelligence, banking sector, digital transformation.

Аннотация: В данной статье проанализированы роль Data Science в экономике, её значение в управлении современными экономическими процессами, а также возможности её применения для развития экономики Узбекистана. Кроме того, освещена роль анализа данных и искусственного интеллекта в повышении экономической эффективности. Рассмотрены преимущества использования технологий Data Science в банковско-финансовой сфере, налогообложении, инвестиционной деятельности и управлении бизнесом.

Ключевые слова: Data Science, анализ данных, экономика, цифровая экономика, искусственный интеллект, банковский сектор, цифровая трансформация.

KIRISH

XXI asrda ma’lumotlar dunyoning eng muhim resurslaridan biriga aylandi. Har kuni insonlar, tashkilotlar va davlat idoralari tomonidan katta hajmdagi ma’lumotlar yaratilmoqda. Ushbu ma’lumotlarni yig‘ish, saqlash hamda tahlil qilish iqtisodiy jarayonlarni samarali boshqarish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli Data Science zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Data Science – bu ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash, tahlil qilish va ulardan amaliy xulosalar chiqarishga qaratilgan fanlararo soha hisoblanadi. U statistika, matematika, dasturlash, sun’iy intellekt va iqtisodiyot kabi yo‘nalishlarni o‘zida birlashtiradi. Bugungi kunda rivojlangan davlatlar iqtisodiy siyosatni shakllantirishda hamda strategik qarorlar qabul qilishda aynan ma’lumotlar tahliliga tayanmoqda.

Data science turli rollar, vositalar va jarayonlarni o‘z ichiga oladi. Bu esa tahlilchilarga amaliy tushunchalarni olish imkonini beradi. Data science rivoji bilan yangi kasblar va texnologiyalar yaratilmoqda. Hozirgi kunda Data science mutaxassislari kasbi yuqori daromadli va talab katta bo’lgan kasblar qatoriga kiradi. [3]

Data Science iqtisodiy faoliyatning deyarli barcha yo‘nalishlariga kirib borgan. Korxonalar, banklar va davlat tashkilotlari faoliyatida yuzaga keladigan katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish orqali samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish mumkin. Iqtisodiyotda Data Science quyidagi vazifalarni bajaradi: iqtisodiy ko‘rsatkichlarni prognozlash; bozor tendensiyalarini aniqlash; iste’molchilar xulq-atvorini o‘rganish; moliyaviy xavflarni baholash; investitsiya loyihalarining samaradorligini aniqlash; resurslardan oqilona foydalanishni ta’minlash. Natijada iqtisodiy jarayonlarning aniqligi va samaradorligi oshadi hamda noto‘g‘ri qarorlar qabul qilish xavfi kamayadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ma'lumotlar manbalari va hajmining oshishi Data Sciene'ning rivojlanayotgan sohalardan biriga aylantirdi. Natijada, Data Science mutaxassislari "Harward Business Review" tomonidan "XXI asrning eng jozibador ishi" deb ataldi. Tashkilotlar va biznes egalari o'z natijalarini yaxshilash uchun Data Science mutaxassislariga murojaat qilmoqda. [4] Demak, Data Science'ga bo'lgan talabning ortishi ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv va iqtisodiy qarorlar qabul qilishning ahamiyati tobora kuchayib borayotganidan dalolat beradi.

Linnet Taylor, Ralph Schroeder va Eric Meyer kabi olimlar Data Science haqida : "Boy ma'lumotlar bazalari va yangi hisoblash usullari iqtisodiyot fanining muhim yo'nalishiga aylanmoqda" deya ta'riflashgan. [5] Ushbu fikr zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda katta hajmdagi ma'lumotlardan foydalanish va ularni tahlil qilish muhim o'rin egallayotganini ko'rsatadi.

Saeed Nosratabadi va bir qator olimlar esa "Data Science yutuqlari fond bozorlari, marketing, elektron tijorat, korporativ banklar va kriptovalyutalar sohasida keng qo'llaniladi" deya fikr bildirishgan. [6] Bu esa Data Science nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham iqtisodiyotning turli tarmoqlarida samaradorlikni oshirishga xizmat qilayotganini tasdiqlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda Data Science texnologiyalarining iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyatini o'rganish uchun tahlil va sintez usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etdi. Shuningdek, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar hamda me'yoriy-huquqiy hujjatlar o'rganildi. Data Science texnologiyalarining iqtisodiyotning turli sohalarida qo'llanilishi qiyosiy tahlil asosida baholandi. Olingan ma'lumotlar umumlashtirilib, tegishli xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda Data Science texnologiyalari iqtisodiyot, ta'lim, sog'liqni saqlash, bank-moliya va davlat boshqaruvi tizimlarining samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. O'zbekistonda ham raqamli transformatsiyani jadallashtirish maqsadida qabul qilingan "O'zbekiston – 2030" strategiyasi [1] hamda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi [2] doirasida zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish, sun'iy intellekt va katta hajmdagi ma'lumotlar (Big Data) bilan ishlash tizimlarini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Strategiyada davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron hukumat tizimini takomillashtirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish hamda aholining raqamli ko'nikmalarini oshirish maqsadlari ilgari surilgan.

Hozirda bank sektori Data Science texnologiyalaridan eng faol foydalanayotgan sohalardan biri hisoblanadi. Banklar millionlab mijozlar haqidagi ma'lumotlarni qayta ishlash orqali xizmatlar sifatini oshirmoqda. Data Science banklarga quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

Birinchidan, kredit risklarini baholashda mijozlarning moliyaviy holati chuqur tahlil qilinadi. Bu esa kreditlarningqaytmaslik xavfini kamaytiradi.

Ikkinchidan,firibgarlik operatsiyalarini aniqlash imkoniyati paydo bo'ladi. Sun'iy intellekt algoritmlari shubhali tranzaksiyalarni tezkor aniqlab, moliyaviy xavfsizlikni ta'minlaydi.

Uchinchidan, mijozlarga individual xizmatlar taklif etiladi. Mijozlarning ehtiyojlari va xatti-harakatlarini tahlil qilish orqali ularga mos mahsulotlar tavsiya etiladi. Shu sababli Data Science bank-moliya tizimining raqobatbardoshligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi Data Science texnologiyalarining keng qo'llanilishiga bog'liq. Raqamli iqtisodiyotda ma'lumotlar asosiy ishlab chiqarish omillaridan biri sifatida qaraladi. Elektron tijorat, elektron to'lov tizimlari, onlayn xizmatlar va sun'iy intellekt asosidagi platformalar ulkan hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlashga tayanadi. Data Science yordamida ushbu ma'lumotlar tahlil qilinib, iqtisodiy samaradorlik oshiriladi. Masalan, elektron savdo platformalari xaridorlarning qiziqishlarini tahlil qilib, ularga mos mahsulotlarni tavsiya etadi. Bu esa savdo hajmining ortishiga va mijozlar ehtiyojlarining yaxshiroq qondirilishiga xizmat qiladi.

Data Science ushbu maqsadlarni amalga oshirishning muhim vositasi hisoblanadi. Chunki ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish orqali iqtisodiy jarayonlarni prognozlash, resurslardan samarali foydalanish, biznes qarorlarini optimallashtirish hamda davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish mumkin. Xususan, sun'iy intellekt va Data Science texnologiyalaridan bank-moliya, soliq, sog'liqni saqlash, energetika va qishloq xo'jaligi sohalarida foydalanish bo'yicha 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor vazifalar belgilangan. Shu jihatdan, Data Science nafaqat zamonaviy texnologik yo'nalish, balki "O'zbekiston – 2030" strategiyasida ko'zda tutilgan raqamli iqtisodiyotni shakllantirish, iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish va innovatsion rivojlanishni ta'minlashning asosiy omillaridan biri sifatida baholanadi.

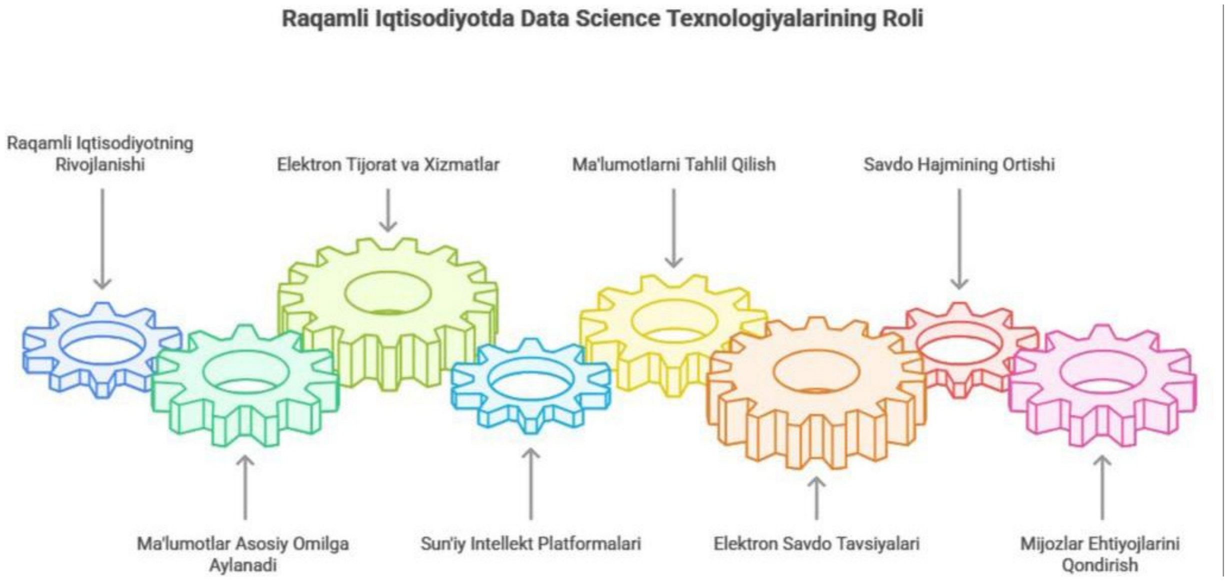

1-rasm: Raqamli iqtisodiyotda Data Science texnologiyalarining roli

XULOSA VA TAKLIFLAR

So'nggi yillarda O'zbekistonda raqamli transformatsiya jarayonlari jadallashmoqda. Davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron hukumat tizimlarini rivojlantirish va sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bunday sharoitda Data Science mutaxassislariga bo'lgan talab ortib bormoqda. Ushbu soha quyidagi yo'nalishlarda mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin:

soliq tushumlarini prognozlash; davlat byudjeti xarajatlarini optimallashtirish;

investitsiya loyihalarini baholash; inflyatsiya jarayonlarini tahlil qilish;

bandlik va mehnat bozori ko'rsatkichlarini o'rganish; qishloq xo'jaligi hosildorligini prognozlash; transport va logistika tizimlarini takomillashtirish. Natijada iqtisodiy resurslardan samaraliroq foydalanish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash imkoniyati yaratiladi.

Shu bilan birga, Data Science'ni keng joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan: malakali mutaxassislar yetishmasligi; sifatli ma'lumotlar bazasining cheklanganligi; texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi; ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq masalalar. Mazkur muammolarni hal qilish uchun oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy ta'lim dasturlarini kengaytirish, mutaxassislar tayyorlash va axborot texnologiyalariga investitsiyalarni ko'paytirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, Data Science zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismiga aylanib ulgurdi. Ushbu soha ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish orqali iqtisodiy jarayonlarning samaradorligini oshirish, strategik qarorlar qabul qilish sifatini yaxshilash hamda innovatsion rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida ham Data Science texnologiyalarini keng joriy etish iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Kelajakda Data Science mutaxassislari mamlakat taraqqiyotining muhim harakatlantiruvchi kuchlaridan biriga aylanishi shubhasiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. PF-6079-son 05.10.2020 https://lex.uz
2. PF-158-son 11.09.2023 https://lex.uz
3. https://najottalim.uz
4. https://hbr.org
5. https://journals.sagepub.com
6. https://arxiv.org

Ma'lumot uchun:
Ilmiy rahbar: Uchqun Yunusovich O'roqov
"Moliya va moliyaviy texnologiyalar" kafedrasi professori

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/1

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz